

HERFSTTREKTELLINGEN BOVEN HET CORVERSBOS IN 1988 (samenvatting)

Alfred van Klaveren

Na de officiële aanmelding van de telpost Corversbos bij de Landelijke Werkgroep Vogeltrektellen (LWVT) in 1988 zijn in de herfst van hetzelfde jaar tellingen van trekvogels verricht. De proeftelling in 1987 was voor de telgroep als oriëntatie bedoeld (van Klaveren 1988). De tellingen in 1988 hadden tot doel gegevens te verzamelen van aantallen en soorten doortrekkende vogels over dit specifieke deel van het werkgebied van de VWG en wel conform de richtlijnen van de LWVT.

De telpost is gelegen op de grens van de akkers van het Corversbos en de velden van een korfbalvereniging even ten westen van Hilversum. (In de herfst van 1989 is evenwel gekozen voor een definitieve plek, iets meer oostwaarts, waardoor het uitzicht is verbeterd). Zowel de akkers als het omliggende bos vallen voor het grootste gedeelte onder toezicht van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten en zijn beperkt opengesteld voor publiek. Gedurende de hele telperiode vonden op de akkers werkzaamheden plaats; hierdoor veranderde het beeld van de omgeving rondom de telpost voortdurend. Vanzelfsprekend werden door de gewassen en de oogstresten grote aantallen vogels, maar ook andere dieren aangetrokken. Tijdens alle teldagen zijn naast de trekvogels ook de ter plaatse aanwezige vogels genoteerd. De bossen rondom de telpost zijn rijk aan vogels, zowel in soort als in aantal.

Op en boven de akkers werden in 1988 maar liefst 55 soorten waargenomen die van het gebied gebruik maakten. Gedurende de tellingen werden onder andere diverse soorten roofvogels, lijsterachtigen, vinkachtigen, mezen en meer schaarse soorten als Bosuil, Groene Specht, IJsvogel en Vuurgoudhaan in het gebied waargenomen. Opvallend was dat een aantal vogelsoorten regelmatig in de gewassen overnachtte, waaronder lijsters, piepers en leeuweriken. Andere soorten verbleven overdag in met name haver, maïs en boekweit, zoals Heggemus, Paapje, Tjiftjaf en Putter. Het aantal vogels dat vooral eind september tot eind oktober in maïs verbleef kon op sommige dagen oplopen tot vele 100-en individuen! Mezen gebruikten maïs om stapsgewijs de akkers over te steken. Op de akkers werden in 1988 maar liefst vijf soorten gorzen waargenomen. Van een klein aantal soorten is slaap-/voedseltrek geconstateerd en in de naaste omgeving werden slaapplaatsen ontdekt. Naast het grote aantal vogelsoorten werden negen soorten zoogdieren en zeven soorten dagvlinders waargenomen.

Evenals in de herfst van 1987 zijn de trekvogelgegevens op eenvoudige wijze verzameld. Alle vogels die zichtbaar waren vanaf de telpost werden genoteerd. De waarnemingen werden verzameld op veldformulieren of in een notitieboekje. In totaal is gedurende 41 dagen geteld tussen 4 augustus en 30 november. De tijd die in de tellingen is gestoken bedraagt ruim 176 uur. Geteld werd van een half uur vóór zonsopgang tot twee uur of viereneenhalf uur ná zonsopgang.

Naast alle vogelwaarnemingen werden ook gegevens van het weer verzameld. Het weer is altijd van grote invloed op vogeltrek en de 'trek' van de tellers. Heersende hogedrukgebieden met gunstige winden en weinig of geen neerslag zijn vrijwel zonder uitzondering een garantie voor veel trekvogels in de herfst. In 1988 kenden we 16 goede teldagen en 9 slechte teldagen (dus maakt ú de balans maar op en kom gerust!).

De grootste klus ligt altijd te wachten als het leuke vogelwerk is gedaan. De verwerking en weergave van de veldgegevens van de tellingen in 1988 namen veel tijd in beslag. Per soort is een uitwerkingsformulier ontworpen, waarop ieder waargenomen exemplaar is terug te vinden. Met behulp van deze formulieren kunnen op eenvoudige wijze grafieken en tabellen worden gemaakt, zodat het verloop van de trek duidelijk in beeld komt.

In verband met vroege wegtrek van met name zwaluwen, Gele Kwikstaarten en Boompiepers is reeds in augustus begonnen met tellen. In totaal werden vanaf de telpost meer dan 68.000 trekvogels op naam gebracht. Het aantal soorten bedraagt zelfs niet minder van 103! Oktober is nog altijd de beste trekvogelmaand; in dit geval trok zelfs 70% van de vogels in oktober door! Soorten die het talrijkst zijn doorgetrokken worden in tabel 1 vermeld.

Tabel 1

Top-twintig (tussen haakjes de plaats in 1987)

1 (2) Spreeuw	32400	11 (1) Grauwe Gans	1506
2 (3) Vink	5640	12 (11) Aalscholver	1294
3 (4) Houtduif	3321	13 (14) Koolmees	1223
4 (7) Graspieper	2871	14 (9) Zanglijster	933
5 (8) Veldleeuwerik	2476	15 (16) Sijs	616
6 (12) Kievit	2406	16 (67) Brandgans	464
7 (18) Kolkans	2323	17 (15) Rietgors	445
8 (6) Kramsvogel	2100	18 (17) Kneu	431
9 (5) Koperwiek	1959	19 (21) Ringmus	270
10(13) Boerenzwaluw	1732	20 (10) Keep	268

De eerste uren van de dag zijn het belangrijkste voor vogeltrektellingen; maar liefst 78% trok binnen de eerste 2½ uur langs de telpost. Van de meeste soorten werd geen trekrichting genoteerd; in dit geval wijken we af van de wensen van de LWVT. Vrijwel alle trekvogels houden een richting aan tussen WZW en Z. Tevens werden routecorrecties (in ZO of O-richting) waargenomen. Evenals in 1987 werden alle samenvliegende soorten genoteerd. Dit verschijnsel, waarbij verschillende vogelsoorten met elkaar meetrekken, noemen we 'combinatietrek'. Belangrijke combinaties zijn bij voorbeeld: Vink-Keep, Vink-Graspieper, Zanglijster-Koperwiek en Koolmees-Pimpelmees.

Door regelmatig te tellen kunnen ook de fenologische gegevens, d.w.z. de waarnemingen van bijv. de eerste wintergasten of de waarnemingen van de laatste zomergasten worden verzameld. In 1988 vielen vooral de eerste meldingen van de Grote Zaagbek (21.09), de Kramsvogel (28.08) en de Koperwiek (3.09) op. Voor de tellingen hebben meer dan 30 personen zich belangeloos ingezet. Zonder hun hulp zouden de trektellingen nooit in deze vorm hebben kunnen plaats vinden en zouden we niet zo'n schat aan waardevolle gegevens voor ons werkgebied hebben kunnen verzamelen. We doen als telgroep door deze regelmatig terugkerende tellingen veel ervaring op met het organiseren van trekvogeltellingen in het algemeen en met het verzamelen en verwerken van de veldgegevens in het bijzonder. We kunnen hieruit putten wanneer in de toekomst, eventueel elders in het werkgebied, telposten opgezet (moeten) worden.